

שפירא ושות' רואי חשבון
Shapira & co. c.p.a. (isr.)

הקלות במיסוי לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

1. כללי

- (א) לרגל שנת ה-60 למדינה גיבשו משרדי האוצר והקליטה תוכנית רחבת-היקף, המעניקה חבילת הקלות במיסוי למי שהיו לתושבי ישראל לראשונה (עולים חדשים) ותושבים חוזרים.
- (ב) ביום 9 בספטמבר 2008 אושר הנוסח הסופי של החוק, כאשר רוב ההוראות הקבועות בו קיבלו תוקף רטרואקטיבי מיום 1 בינואר 2007, אלא אם נקבע אחרת באופן ספציפי.
- (ג) להלן נסקור את עיקרי ההוראות הכלולות בחוק, שאושר סופית, כאמור.

2. עיקרי הוראות החוק החדש

(א) הרחבת הגדרת תושב חוץ

כידוע, החל מיום 1 בינואר 2003, תושב ישראל חייב במס על הכנסותיו הכלל-עולמיות, ומי שאינו תושב ישראל חייב במס רק על הכנסות שהופקו או שנצמחו בישראל.

"תושב ישראל" מוגדר בפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 [להלן - "הפקודה"], באופן כללי, כיחיד אשר מרכז חייו בישראל. מרכז חיים כולל, בין השאר, מקום בית קבוע, מקום מגורי המשפחה, מקום העיסוק הרגיל או הקבוע, מקום האינטרסים הכלכליים, הפעילים והמהותיים, ומקום פעילות בארגונים ובמוסדות שונים. כמו כן נקבעה חזקת תושבות (חזקה הניתנת לסתירה) על פי ימי שהייה בישראל.

"תושב חוץ" הוגדר בהגדרה שיוורית, דהיינו - מי שאינו תושב ישראל נחשב ממילא לתושב חוץ. בפועל, גם לאור חזקת ימי שהייה בישראל, עמדת רשויות המס הייתה כי לא ניתן להוכיח ניתוק תושבות מידי עם היציאה מישראל, אלא עם השלמת תהליך הניתוק, הנמשך זמן.

מאחר שההגדרות האמורפיות לעיל גררו חיכוכים רבים בין הנישומים ובין רשויות המס בשאלה: עיתוי ניתוק מרכז החיים, וממילא ניתוק התושבות, מישראל, הורחבה הגדרת תושב חוץ.

נקבע כי אם היחיד יוכיח ניתוק מרכז החיים מישראל בשנתיים רצופות כלשהן, אזי הוא יוכר כ'לא תושב' **רטרואקטיבית** גם בשנתיים שקדמו לשנתיים אלו, אם בשנתיים קודמות אלו הוא שהה מחוץ לישראל לפחות 183 ימים בכל שנה.

לכן, אם הדיון לגבי מרכז החיים יתבצע לאחר תום ארבע שנים ליציאת היחיד מישראל, אזי הדיון לגבי מרכז החיים בשנתיים הראשונות יתייתר, אם החל מהשנה השלישית יוכח ניתוק תושבות, מאחר שהניתוק יהיה רטרואקטיבית לשנתיים הקודמות, כפוף למבחן טכני לחלוטין של שהות של 183 ימים מחוץ לישראל בכל אחת מן השנים האלו בלבד.

אם הדיון לגבי מרכז החיים יהיה לפני תום ארבע שנים ליציאת היחיד מישראל, אזי ייתכן שרשויות המס לא יכירו בניתוק תושבות, ובינתיים היחיד ייחשב לתושב ישראל, אך לאחר חלוף ארבע שנים יהיה ניתן לשנות קביעה זו רטרואקטיבית.

נדגים באמצעות ציר הזמן:

(ב) השוואת ההקלות במיסוי לתושבים חוזרים "ותיקים", למי שהיו לתושבי ישראל לראשונה (עולים חדשים)

נקבע מעמד מיסוי חדש, "תושב חוזר ותיק", למי ששב והיה לתושב ישראל, לאחר שהיה תושב חוץ במשך 10 שנים רצופות לפחות. מעמד זה יהיה זהה למעמד לצורכי מס של מי שהיה לתושב ישראל לראשונה.

מדברי מנהל רשות המסים והסמנכ"ל לעניינים מקצועיים ברשות המסים, בדיון בהצעת החוק בוועדת הקליטה, עולה כי המטרה היא - לאור קביעת תושב חוץ רטרואקטיבית, כאמור לעיל - כי כל מי ששהה בפועל 10 שנים מחוץ לישראל, ייהנה מסטטוס של תושב חוזר ותיק.

מעמד זה ירחיב את ההקלות ממס הניתנות כיום לתושב חוזר, וישווה אותן להקלות המורחבות שיוענקו למי שהיה לתושב ישראל לראשונה.

על מנת לעודד את חזרתם של ישראלים לארץ, נקבע כי בשנים 2007, 2008 ו-2009 הזכות להיחשב "תושב חוזר ותיק" תהא למי ששב והיה לתושב ישראל, לאחר שהיה תושב חוץ במשך 5 שנים רצופות לפחות, במקום 10.

להלן נסקור בהרחבה את הפטורים ואת ההקלות במס, שנובעים ממעמד חדש זה לצורכי מס.

(ג) החמרת הקריטריון להיחשב לתושב חוזר (רגיל)

טרם התיקון, תושב חוזר היה מי ששב לישראל, לאחר שחדל להיות תושב ישראל במשך 3 שנים לפחות. תקופה זו הוארכה כעת ל-6 שנים, אך רק לגבי מי שיחדל להיות תושב ישראל החל מיום 1 בינואר 2009.

כלומר, מי שיחזור לישראל לאחר 1 בינואר 2009, אך חדל להיות תושב ישראל לפני מועד זה, עדיין ייחשב לתושב חוזר, לאחר שחדל להיות תושב ישראל במשך 3 שנים לפחות בלבד, ולא 6 שנים. רק מי שיחדל להיות תושב ישראל לאחר 1 בינואר 2009, יצטרך לעמוד במבחן 6 השנים.

(ד) ההקלות החדשות ממס, הדנות בכל סוגי ההכנסות מחו"ל

המצב החוקי טרם התיקון:

(1) לגבי הכנסות פאסיביות (ריבית, תמלוגים, דיווידנד, קצבה ודמי שכירות): ניתן פטור ממס למי שהיה לתושב ישראל לראשונה ולתושב חוזר למשך 5 שנים, רק ביחס להכנסות פאסיביות המופקות בחו"ל מנכסים שנרכשו בחו"ל בעת שהיה תושב חוץ.

(2) הנחה לקיצבה של עולה: מי שעלה לישראל, ומקבל קצבה מחו"ל בעד השנים שבהן עבד בחו"ל, פטור ממס על קצבה זו במשך 5 שנים, כאמור לעיל. לאחר תום 5 שנות הפטור, העולה לא ישלם בישראל מס גבוה יותר מן המס שאותו היה משלם, אילו לא עלה לישראל ונשאר במדינה שממנה עלה לישראל.

(3) לגבי הכנסות מעסק: ניתן פטור ממס למשך 4 שנים למי שהיה תושב ישראל לראשונה, על הכנסות מעסק, ובלבד שהכנסות כאמור הופקו מחוץ לישראל לפחות 5 שנים טרם עלייתו.

(4) לגבי רווחי הון: ניתן פטור ממס למי שהיה לתושב ישראל לראשונה ולתושב חוזר למשך 10 שנים, על רווחי הון ממימוש הנכסים שרכשו מחוץ לישראל בעת שלא היו תושבי ישראל. לאחר חלוף 10 שנים הפטור הוא ליניארי, לפי תקופת ההחזקה בנכס.

המצב החדש לאחר התיקון לחוק:

(1) לגבי מי שהיה לתושב ישראל לראשונה ותושב חוזר ותיק נקבעה תקופת פטור אחידה, של 10 שנים, לגבי כל ההכנסות לסוגיהן, שהופקו או שנצמחו מחוץ לישראל, או שמקורן בנכסים מחוץ לישראל. לגבי רווחי הון, יישאר הפטור של 10 שנים על כנו, וכך גם לגבי כל נכס מחוץ לישראל, ולא משנה מתי נרכש.

ההנחה לקיצבה של עולה הורחבה אף היא, כך שתחול גם על מי שהיה לתושב חוזר ותיק, אם הקיצבה נובעת מעבודתו בחו"ל.

כסייג לאמור לעיל נקבע כי אם הנכס הנמצא בחו"ל, ושממנו מופקת ההכנסה, הועבר לזכאי להטבות במתנה פטורה ממס מתושב ישראל לאחר יום תחילת החוק, דהיינו - 1 בינואר 2007, אזי ההכנסות המופקות מנכס זה לא יזכו להטבות המס האמורות.

עקב הוספת הגדרת תושב חוזר ותיק, בכל מקום בפקודה שבו קיימות הקלות מס למי שהיה לתושב ישראל לראשונה ולתושבים חוזרים (למשל, בפרק הנאמנויות, ובפרק הדן בפטור השתתפות לחברת החזקות) תוקנה לשון הפקודה, כך שההקלות יתייחסו גם לתושבים חוזרים ותיקים.

(2) לגבי תושב חוזר (רגיל), נשארו על כנם הפטור ל-5 שנים על הכנסות פאסיביות המופקות בחו"ל, והפטור ל-10 שנים על רווחי הון מנכסים שנרכשו בחו"ל בעת שהיה תושב חוץ, בתוספת הקלה, כמפורט להלן.

בעבר העלו רשויות המס טענה לשלילת הפטור, במקרה הבא:

יחיד רכש תיק השקעות, הכולל ניירות ערך הנסחרים בבורסה בחו"ל, במהלך השנים שבהן נחשב תושב חוץ. לאחר שחזר להיות תושב ישראל, היחיד מפיך הכנסה מתיק השקעות זה (ריבית, דייוידנד או רווח הון), והכנסה זו פטורה ממס מכוח היותו תושב חוזר, כאמור לעיל.

ברם, אם ההכנסה מושקעת מיד חזרה באותו תיק השקעות, טענו רשויות המס כי לגבי השקעות "חדשות" אלו מדובר בנכסים שנרכשים לאחר שהיחיד כבר שב להיות תושב ישראל, ולכן הכנסות נוספות שינבעו מהשקעות אלו לא יזכו לפטור ממס, וזאת על אף שמדובר ב"מעגל סגור" בתוך אותו תיק השקעות.

כדי למנוע חיכוכים בנושא, נקבע מפורשות כי כל עוד מדובר אכן ב"מעגל סגור" ובניירות ערך הנסחרים בבורסה בחו"ל, ללא השקעת כספים חדשים בתיק ההשקעות לאחר חזרת היחיד להיות תושב ישראל, יוסיפו לראות בתיק ההשקעות נכס שנרכש בהיות היחיד תושב חוץ, והוא יהיה זכאי לפטור ממס על הכנסותיו מתיק זה.

נקבע כי הקלה זו תחול רטרואקטיבית החל מיום 1 בינואר 2007, למי שהיה לתושב חוזר החל מיום זה.

(ה) קביעת מסלול התאקלמות

נקבעה תקופת הסתגלות בת שנה אחת ממועד הגעתו ארצה של העולה החדש או של התושב החוזר הוותיק, אשר בה, לבקשתו, לא ייחשב תושב ישראל לצורכי מס הכנסה, אם יודיע לפקיד השומה בתוך 90 ימים מיום הגעתו לישראל על רצונו בהחלת תקופת ההסתגלות.

מי שהחוק יחול עליו עקב תחולתו הרטרואקטיבית (דהיינו: היה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק בין יום 1 בינואר 2007 ועד ליום פרסומו של החוק) יודיע לפקיד השומה כאמור תוך 90 ימים מיום פרסומו של החוק.

יצוין כי אם לאחר שנת ההסתגלות יחליט היחיד כי ברצונו אכן להיחשב לתושב ישראל, שנת ההסתגלות תבוא בחשבון במניין 10 שנות הפטור האמורות לעיל (כלומר, ייוותרו 9 שנות פטור, וכמובן הפטור יחול גם בשנת ההסתגלות).

(ו) פטור מחיוב דיווידנד רעיוני בשל החזקה בחברה נשלטת זרה

הפקודה קובעת, בין השאר, כי תושב ישראל שהוא בעל שליטה (מחזיק יותר מ-10%) בחברה נשלטת זרה, יראו אותו כאילו קיבל כדיווידנד את חלקו היחסי באותם רווחים, אף אם רווחים אלו לא חולקו בפועל.

חברה נשלטת זרה מוגדרת, בין השאר, כחבר בני אדם תושב חוץ, שיותר מ-50% מאמצעי השליטה בו מוחזקים בידי תושבי ישראל. נקבע כי לשם הבדיקה - האם יותר מ-50% מאמצעי השליטה מוחזקים בידי תושבי ישראל - לא יבואו בחשבון תושבי ישראל, שהיו לתושבי ישראל לראשונה או לתושבים חוזרים ותיקים, וזאת למשך 10 שנים מן המועד שבו היו לתושבי ישראל, כאמור.

כמו כן, גם אם אכן מדובר בחברה נשלטת זרה לפי הגדרות הפקודה, אזי לא יראו ברווחים הבלתי מחולקים כאילו חולקו לתושבי ישראל, שהיו לתושבי ישראל לראשונה או לתושבים חוזרים ותיקים, וזאת למשך 10 שנים מן המועד שבו היו לתושבי ישראל, כאמור.

(ז) חברות זרות שנשלטות ומנהלות בידי עולה חדש או בידי תושב חוזר ותיק

חברה תושבת ישראל מוגדרת, בין השאר, כחבר בני אדם שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים בישראל.

נקבע כי אם השליטה על עסקיו של חבר בני האדם וניהולם מופעלים בישראל בידי יחיד שהיה לתושב ישראל לראשונה, או בידי יחיד שהיה לתושב חוזר ותיק, וטרם חלפו 10 שנים מיום היותם לתושבי ישראל כאמור, לא יראו את אותו חבר בני אדם כחבר בני אדם תושב ישראל, ובלבד שאותו חבר בני אדם לא היה תושב ישראל, גם אם השליטה על עסקיו וניהולם לא היו מופעלים בידי יחיד, כאמור, או בידי מי מטעמו.

עם זאת, לחבר בני אדם כאמור ניתנה האפשרות לבחור בכל זאת להיחשב לתושב ישראל, אם רצונו בכך.

(ח) פטור מחובת דיווח על הכנסה שמקורה בחו"ל ועל נכסים המצויים בחו"ל

הוחלט לפטור יחיד, שהיה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, מחובת דיווח לפי הפקודה, לגבי כל הכנסותיו שהופקו או שנצמחו מחוץ לישראל, או שמקורן בנכסים מחוץ לישראל, במשך 10 שנים מן המועד שהיה לתושב ישראל, כאמור.

כמו כן, יחיד שהיה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, לא יהיה חייב בהגשת דוח (הצהרת הון) על הונו ועל נכסיו שמחוץ לישראל, במשך 10 שנים מן המועד שהיה לתושב ישראל, כאמור.

הפטורים לעיל לא יחולו על מי שביקש, למרות הפטור המגיע לו על הכנסותיו, להתחייב במס, וכן לא יחולו לגבי נכס שהתקבל במתנה פטורה ממס מקרוב לאחר יום 1 בינואר 2007, ולגבי ההכנסות שנבעו מנכס זה.

(ט) פטור מחובת דיווח לגבי נאמנויות

הפקודה קובעת כמה מקרים, שבהם חלה חובת מתן הודעה לגבי נאמנויות כקבוע בפקודה. להלן מקרים שלגביהם נקבעו הקלות במתן ההודעה:

- יוצר תושב ישראל, שיצר בשנת המס נאמנות, או שהקנה לנאמן בשנת המס נכס או הכנסה מנכס, חייב בהגשת הודעה כקבוע בפקודה. נקבע כי חובת מתן הודעה כאמור לא תחול לגבי יוצר שהיה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, וזאת במשך 10 שנים מן המועד שהיה לתושב ישראל, כאמור.

הפטור ממתן ההודעה מותנה בכך שבמשך כל 10 השנים האמורות, היוצר הקנה רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מנכס מחוץ לישראל. הודעה תוגש רק בתום 10 שנות הפטור, לפי הקבוע בפקודה.

- יוצר בנאמנות יוצר תושב חוץ, שהפכה לנאמנות תושבי ישראל או לנאמנות נהנה תושב חוץ, משום שהיוצר היה לתושב ישראל, חייב בהגשת הודעה כקבוע בפקודה. נקבע כי חובת מתן הודעה כאמור לא תחול לגבי יוצר שהיה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, וזאת במשך 10 שנים מן המועד שהיה לתושב ישראל, כאמור.

הפטור ממתן ההודעה מותנה בכך שבעת שהיה לתושב ישראל, יש לנאמן בנאמנות רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מנכס מחוץ לישראל, וכן שבמשך כל 10 השנים האמורות הוקנו לנאמן רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מנכס מחוץ לישראל. הודעה תוגש רק בתום 10 שנות הפטור, לפי הקבוע בפקודה.

- נאמן בנאמנות חייב, בין השאר, בהגשת הודעה כקבוע בפקודה לגבי שינוי סוג של נאמנות קיימת. נקבע כי חובת מתן הודעה כאמור לא תחול לגבי שינוי סוג של נאמנות לנאמנות תושבי ישראל, משום שיוצר אחד בה או נהנה אחד בה, לפי העניין, היה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק.

הפטור מותנה בכך שבעת שהיה לתושב ישראל, יש לנאמן בנאמנות רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מנכס מחוץ לישראל.

בברכה

שפירא ושות' רואי חשבון